

Ethiek in Delft

Ooit heb ik geneeskunde gestudeerd. Daar werd in die tijd geen enkele aandacht besteed aan ethiek. Aan de TU Delft daarentegen is ethiek een verplicht vak bij alle faculteiten. Dat is minder vreemd dan het lijkt.

De ethiek is het onderdeel van de filosofie dat zich bezighoudt met vragen als: 'wat moeten we doen?', 'wat is moreel aanvaardbaar, wenselijk of juist afkeurenswaardig?'. De ethiek was in onze streken vroeger nauw verbonden met de christelijke godsdienst, maar probeert tegenwoordig op eigen benen te staan omdat ook niet-christenen willen weten wat wel en niet wenselijk is. In de tegenwoordige ethische literatuur kom je God of de Bijbel zelden tegen.

Ethiek is misschien wel de harde kern van de filosofie. Andere onderdelen van de filosofie hebben de neiging om, zodra ze succesvol zijn, in vakwetenschappen over te gaan: op die manier is de natuurfilosofie overgegaan in de natuurkunde en de logica in wiskunde en informatica. Maar zoiets is bij ethiek niet voorstelbaar: hoe de feiten ook mogen zijn en hoe goed we ook kunnen redeneren, we zullen ons altijd blijven afvragen wat we eigenlijk zouden moeten willen, doen en nalaten.

De TU Delft is niet de enige technische universiteit waar ethiek een verplicht vak is. Ook in andere landen beseft men het belang ervan. In Canada dragen de ingenieurs een ijzeren of stalen ring om hun pink, om hen te herinneren aan hun maatschappelijke verantwoordelijkheid. Die ring was naar verluidt oorspronkelijk gemaakt van een ingestorte brug in Quebec; bij de instorting verloren bijna alle arbeiders het leven. De ring herinnert de ingenieur eraan dat je niet lukraak te werk kunt gaan zonder je om de gevolgen te bekommeren. Het is een goede zaak dat dat er tijdens de opleiding in wordt gehamerd.

Sinds ik in Delft zit weet ik hoe het komt dat technische opleidingen daar meer belang aan hechten dan medische. In de geneeskunde heb je een betrekkelijk geringe verantwoordelijkheid: als arts hoef je je alleen maar om het lot van individuen te bekommeren. In de techniek is dat anders. Het gaat daar al snel om het welzijn van honderden mensen. In januari van dit jaar kozen de lezers van het British Medical Journal de in hun ogen belangrijkste geneeskundige doorbraak uit de laatste 140 jaar. De winnaar: drinkwaterleidingen en riolering. Technische zaken dus. De lezers hadden gelijk. De techniek heeft een grotere invloed dan de geneeskunde. De ingenieur heeft derhalve een grotere verantwoordelijkheid dan de arts. Geen wonder dat ze bij medicijnen niet aan ethiek deden en bij de Delftse ingenieursopleidingen wel.

Er is trouwens nog iets anders aan de hand. Artsen houden zich met door de natuur gecreëerde zaken bezig, ingenieurs met door de mens gemaakte zaken. De laatste belichamen daardoor onze inzichten, normen en waarden. Waarom hebben auto's veiligheidsgordels en kerncentrales loden mantels? Dat is geen gevolg van de natuurwetten, maar van ons verlangen naar veiligheid. De hele techniek is doordrenkt van ethiek: zoals de letters van het woord 'ethiek' in het woord 'techniek' zitten, zo komen we de ethiek in alle onderdelen van onze technische artefacten tegen. Het kan geen kwaad om dat te beseffen. Ik ben blij dat ik door het geven van onderwijs en doen van onderzoek mijn steentje mag bijdragen aan de ethiek in Delft.

Dr. Gert-Jan Lokhorst studeerde geneeskunde en filosofie en werkt bij de sectie filosofie van de faculteit Techniek, Bestuur en Management. Hij is lid van het 3TU Centrum voor ethiek en techniek.

